

De Journalist

Magazine van de VVJ

België-Belgique

P.B.

8900 IEPER 1

3/8136

Afgiftekantoor Ieper

Wij pikken
dit niet!

Collega José Masschelin vier dagen in de cel

Principesarrest inzake 'vals-zelfstandige' journalist

Guido Van Liefferinge: Pers tussen *perception* en *reality*

Inhoud

Actueel

Hof van Cassatie bevestigt principiële arrest vals-zelfstandige journalist **5**

Dossier

Verzekering voor beroepsaansprakelijkheid **6**
Journalist José Masschelin: vier dagen cel, dan vrij zonder voorwaarden **7**
Bronnengeheim moet wettelijk beschermd worden **8-9**
De zaak M. of Zorro die even langs komt **10**
Verwilghen: Bronnengeheim in ruil voor deontologie **11**

Actueel

Kussentjes voor de jury, goodwill tegenover de pers **12**

Mens achter het nieuws

Bert Claerhout: De kranten willen alleen conflicten aanscherpen **13**

Actueel

Van Beginpunt tot Eindpunt **14**
'Gratis pers doet het overal goed'
Berichtgeving leidt niet tot politieke onverschilligheid

Boeken

Media & Politiek uitgebeeld door Els Witte **15**

Onder Embargo

15

Actueel

Persmededeling: Belgische journalisten solidair **16**
met confraters in bezette gebieden

Wim Kempnaers won tweede maal Nikon Press Award **17**
In Memoriam: Pol Moyaert 1947-2002

VBS-bestuur licht aangepast

Forum

De pers tussen 'perception' en 'reality' **18-19**

Foto: Belga

De verbolgenheid was groot toen collega José Masschelin in Gent werd aangehouden.

Magazine van de Vlaamse
Vereniging van
beroepsJournalisten

3de jaargang
april 2002, nummer 47
Verschijnt maandelijks

Redactie en coördinatie

Ann Deceunynck
Internationaal Perscentrum Vlaanderen
Grote Markt 40
2000 Antwerpen
Tel. 03/290 63 73 - 0478/38 10 35
Fax 03/232 21 30
de.journalist@pandora.be
ann.deceunynck@euronet.be

Werken mee aan dit nummer

Jan Backx
Ann Deceunynck
Pol Deltour
Wout Pittoors
Luc Standaert
Guido Van Liefferinge

Abonnementen en advertenties

Lisbeth Moons
Vlaamse Vereniging van
BeroepsJournalisten
Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232 (2de verdieping)
Wetstraat 155
1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
avbb@belgian-journalist.be

Abonnementsprijs

45 euro per jaar
30 euro per jaar voor studenten
en leden van de FPPB

Lay-out & druk

Drukkerij Deman nv
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

Lid van de Unie van Uitgevers van de
Periodieke Pers

VLAAMSE
VERENIGING VAN
BEROEPSJOURNALISTEN

Interessante tijden

Voor nieuwsconsumenten zijn het interessante tijden. Binnenlands tekenen zich alsmear meer pre-electorale manoeuvres af, en ontwikkelt zich af en toe een boeiend politiek debat, zoals vandaag nog rond de rechtstreekse verkiezing van de burgemeesters. Op gerechtelijk vlak bieden meerdere processen stevig discussievoer, de assisenzaak rond de moord op veearts Van Noppen bij voorbeeld, of het pedofilieproces rond het Ukkelse collège Saint-Pierre. Ook in het Midden-Oosten draait de wereld op volle toeren, waarbij steeds beklemmender de vraag rijst of (wanneer ?) iemand over zijn toeren dreigt te gaan. Ondertussen kent de vaderlandse voetbalcompetitie een zelden gezien spannend slot, en is ook het cultuuraanbod dezer dagen royaal gevuld en fraai gegarneerd. Een mens zou voor minder kranten en magazines, radio- en televisiejournals verslinden.

Het doet je er telkens weer aan denken hoe belangrijk het is dat al dat nieuws door degelijke, goed onderlegde en tegelijk eerlijke journalisten wordt gebracht. Mensen die zich niet door de eerste beste politicus in de luren laten leggen. Mensen die weten hoe een strafproces in elkaar zit en alle partijen loyaal aan bod laten komen. Mensen die er bij zijn als Yasser Arafat en Colin Powell elkaar ontmoeten (wat in deze overigens ook enige zin voor overleving vereist) en die tegelijk dat gesprek perfect kunnen situeren in zijn internationale en historische context. Mensen, tot slot, die weten hoe Brugge en Genk het er van af brachten toen er de vorige keren diende gestreden voor de hoogste voetbalsprijs.

Zo'n mensen - van wie we voor onze (pas op, zwaar woord) intellectuele ontplooiing dus zo afhankelijk zijn - hebben best een behoorlijk professioneel en sociaal statuut. Alleen goede loon- en werkvoorwaarden waarborgen dat bekwame en loyale mensen zich tot het vak van journalisteroepen voelen. En vervolgens ook journalist willen blijven.

Het is in dit licht bijzonder positief dat het Hof van Cassatie een principiële arrest over schijnzelfstandigheid in de journalistiek bevestigd heeft (zie verder in dit nummer). Journalisten die volop meedraaien op een redactie hebben recht op een vast contract met de bijhorende voordelen, is de boodschap van Justitie. Geen precair zelfstandigenstatuut dus, dat qua inkomen overigens vaak niet eens de toets met poetspersoneel (geen grap) kan doorstaan. Het is maar een van de punten waarop de sociale positie van de journalist de voorbije jaren is gedegradeerd. En dus blijven voor de werkgevers in de mediasector genoeg uitdagingen over om, afgezien van de voordelen voor de journalisten zelf, tevens de naar nieuws hunkerende burgers waar te geven voor hun geld.

Pol Deltour

Foto: Johan Van Cutsem

Attentie! Er moet een fout zijn opgetreden want de pagina die u wilt afdrukken bevat maar 7 regelsjes.

OK

Papier is er niet in overvloed, dat weten we allemaal. Dat we daar thuis rekening mee houden is al heel mooi. Maar ook op het werk of op school liggen de kansen om papier te besparen voor het rapen. Door een papierzuinige bladschikking aan te maken, bijvoorbeeld. Door e-mails niet altijd uit te printen. Door waar het kan recto-verso te printen of te kopiëren. Door documenten op het scherm na te lezen en te verbeteren. Zo

zijn er tal van papiervriendelijke tips. Misschien heb je wel je eigen trucjes. Bespreek ze zeker eens met je vrienden of collega's.

Wil je nog meer tips om papier te besparen? Surf dan naar www.ovam.be of bel de Vlaamse Infolijn op het gratis nummer 0800 – 3 02 01. Bestel meteen de gratis posters met besparingstips om bij het kopieerapparaat of de printer te hangen.

Hof van Cassatie bevestigt principiële arrest vals-zelfstandige journalist

Journalist Jef Turf presenteert rekening van 260.000 euro aan Belga

Elke journalist die welomschreven taken te vervullen krijgt van zijn chef, heeft recht op het statuut van werknemer en de voordelen die daarbij horen. Dat geldt zelfs wanneer de arbeidsrelatie formeel als 'zelfstandige samenwerking' omschreven wordt. Dit voor (vals-)zelfstandige journalisten uiterst belangrijke principe is zopas door het Hof van Cassatie bevestigd.

Pol Deltour

De problematiek is meer dan ooit actueel. Zo mogelijk nog meer dan vroeger, besteden de Belgische mediahuizen journalistiek werk vandaag uit aan zelfstandigen. Die komen niet zelden in de plaats van oudere journalisten die met brugpensioenen worden gestuurd. Van de nieuwe, zelfstandige journalisten wordt daarom niet minder inzetbaarheid verwacht dan van de klassieke loonjournalist. Soms is het tegendeel waar, en maakt het precare statuut van de zelfstandige dat deze nog harder opdraaft voor vanalles en nog wat dan zijn of haar collega's in dienstverband.

De VVJ/AVBB laakt samen met de reguliere vakbonden reeds geruime tijd het verschijnsel van de 'valse zelfstandigen' in de journalistiek. Dat leidde intussen tot gerichte acties van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid tegen zowat alle Vlaamse mediahuizen. Die laatste verweren zich door in hun nieuwste contracten met zelfstandigen systematisch allerlei clausules op te nemen die moeten doen geloven dat het om 'echte' zelfstandigen gaat. Een maat voor niets, allicht, want ook de arbeidsrechtbanken loeren om de hoek.

In een van die processen, ingespannen door ex-journalist Jef Turf tegen het persagentschap Belga, is kort geleden het doek gevallen. In een historisch te noemen arrest van 18 februari jl. bevestigde het Hof van Cassatie het principe dat een werkrelatie als een arbeidsovereenkomst moet beschouwd worden van zodra er sprake is van een reële ondergeschiktheid. En dan mag er formeel nog sprake zijn van een 'overeenkomst met zelfstandige'. De betrokken journalist heeft dan ook alle recht op een opzeggingsvergoeding, wanneer hij door zijn baas aan de deur wordt gezet.

Weekenddiensten

Het Hof van Cassatie bevestigde daarmee een arrest van het Gentse hof van beroep dat van 11 september 2000 dateert. Journalist Turf, mogelijk nog steeds beter gekend van het ter ziele gegane blad De Rode Vaan, werkte van 7 november 1988 tot 31 maart 1996 voor Belga, met name op het kantoor in Gent. Aanvankelijk zou Turf vooral de Gentse rechtbanken opvolgen, maar daar kwamen al snel diverse andere opdrachten bij. Weekenddiensten bij voorbeeld. Na zekere tijd werd hij zelfs verondersteld kantoorverantwoordelijke Patrick Boes te vervangen, wanneer deze afwezig was.

Van in den beginne had Belga voor Jef Turf slechts een 'overeen-

komst voor berichtgever als zelfstandige' overgehouden, en daar zag de journalist, gelet op de ontwikkeling van zijn takenpakket, graag verandering in komen. Herhaaldelijk legde hij Belga de vraag naar een omzetting in een arbeidscontract voor. Telkens kreeg hij het deksel op de neus. Toen in maart 1996 de samenwerking beëindigd werd, claimde de journalist alsnog een afscheidsgeregeling conform aan deze van ontslagen werknemers. Bij de arbeidsrechtbank in eerste aanleg kreeg hij nog nul op het rekest. Maar het Gentse arbeidshof volgde hem in hoger beroep wel.

'Deemoedige excuses'

Het arbeidshof sloot zich aan bij de vaststaande rechtspraak dat de wijze waarop partijen een overeenkomst benoemen niet bepalend is voor het werkelijke juridische karakter van het contract. Zo kan een 'aannemingsovereenkomst' of een 'overeenkomst tot het verrichten van zelfstandige bedrijvigheid' wel degelijk een arbeidsovereenkomst blijken te zijn, wanneer er feitelijk een gezagsverhouding bestaat tussen de twee partijen.

In het geval van Jef Turf was dat absoluut het geval, oordeelde het arbeidshof. Verwezen werd naar de 'Taakomschrijving' die Belga zelf voor zijn Gentse gerechtsverslaggever op papier zette. "Uit dit stuk blijkt dat de inhoud van de taken zeer nauwkeurig werd omschreven. Even precies is aangegeven wanneer die taken moeten vervuld worden en op welke wijze."

De rechters hechten bijzonder belang aan het feit dat de journalist tijdens de vakanties van kantoorverantwoordelijke Boes deze laatste ook moest vervangen. Het gevolg was dat Turf zijn eigen vakanties diende af te stemmen op de afwezigheden van Boes. In een enkel geval leverde dat de journalist eens "deemoedige excuses" op van kantoorverantwoordelijke Boes. Uit het arrest: "Ook in een gezagsverhouding gaat men bij voorkeur diplomatisch en met tact te werk. De verhouding werkgever-werknemer is niet die van een meester tegenover een slaaf." (sic).

260.000 euro

Het arbeidshof besloot "dat de vrijheid van handelen die Belga de journalist toedicht, een illusie is. Het keurslijf waarin hij gedrongen

Dossier: Gerechtsjournalist in de cel

werd, wijst daarentegen duidelijk op het bestaan van een gezags-verhouding." Volgens het hof is het trouwens niet van belang dat de journalist al die jaren sociale zekerheidsbijdragen en belastingen betaalde als zelfstandige. En evenmin abnormaal is dat Jef Turf aan het werk is gebleven ook nadat zijn vraag om omzetting in een arbeidscontract niet gehonoreerd werd. Uit het arrest: "Het is evident dat van hem niet kon verwacht worden dat hij zijn bestaans-zekerheid in het gedrang bracht. Indien hij was blijven aandringen, zou Belga uiteraard geen verder beroep meer op zijn diensten hebben willen doen." En verder: "Dat een eerder als 'zelfstandig' tewerkgestelde persoon na het einde van de arbeidsverhouding de juridische toestand aan de werkelijke toestand wil aanpassen, is een

risico dat het persagentschap Belga kon incalculeren."

Op 18 februari jl. had het Hof van Cassatie enkel nog te oordelen over een technische bemerking, die de directie van het persagentschap Belga had geformuleerd. Maar het hoogste rechtscollege zelf zag geen enkele vormfout.

Blijft enkel nog de vraag hoe groot de opzeggingsvergoeding precies is waarop Jef Turf recht nu heeft. Zeer binnenkort geeft het Gentse arbeidshof hierop een antwoord. Jef Turf vordert in het totaal 260.000 euro aan ontslagvergoeding, waaronder loon, eindejaarspremies en vakantiegeld.

Verzekering voor beroepsaansprakelijkheid

De verzekering voor beroepsaansprakelijkheid en rechtsbijstand die de AVBB voor haar leden heeft ondertekend, is niet uitsluitend bedoeld voor journalisten die te maken hebben met gevoelige dossiers of grote reportages. Alle beroepsjournalisten of stagiairs, zowel zelfstandige als loontrekkende, kunnen er hun voordeel mee doen.

Het aantal gerechtelijke vorderingen tegen journalisten is de voorbije tien, vijftien jaar aanzienlijk toegenomen.

Deze vorderingen hebben niet enkel betrekking op ontsporingen in belangrijke politieke, gerechtelijke of economische dossiers.

Evengoed betreft het schadeclaims rond minder opzichtige berichtgeving. Iemand vindt bij voorbeeld dat zijn standpunt verkeerd is weergegeven. Een slachtoffer van een verkeersongeval neemt het niet dat hij met zijn foto in de krant komt. Iemand vindt dat dat een televisiezender zich totaal ongeoorloofd in zijn privé-leven heeft gemengd. Of een bedrijf is van oordeel dat een bepaalde berichtgeving, ook al is ze niet helemaal foutief, toch belangrijkemateriële schade berokkent aan de onderneming...

Op gerechtelijk niveau zelf zijn er intussen twee ontwikkelingen waar te nemen. Enerzijds gaan rechtscolleges steeds meer in op schadeclaims gaande van 10.000 tot 100.000 frank in plaats van zich zoals vroeger te beperken tot een symbolische frank.

Anderzijds stelt het gerecht de uitgevers van persbedrijven en andere mediabazen buiten de zaak, van zodra de journalist gekend is in België. Dit heeft tot gevolg dat de journalisten zelf hun gerechtelijke verdediging moeten torsen en dat ze zelf moeten opdraaien voor een eventuele schadevergoeding. De meeste uitgevers bepleiten dan ook systematisch hun niet-verantwoordelijkheid voor de rechtbank, ook al zijn er - gelukkig - nog altijd sommigen die wel aanvaardden tussenbeide te komen bij de betaling van een opgelegde schadevergoeding of gerechtskosten.

Deze verzekering beoogt drie dingen :

- 1) **Rechtsbijstand** voor de burgerlijke rechtscolleges, de strafrechtscolleges en voor de journalist in loonverband, voor de arbeidsgerechten, dit vanaf de "schadeclaim" (zijnde een klacht, een oproeping door de politie, een protestbrief van een derde, de dreiging om gedagvaard te worden, maar ook een ontslag...). In al die gevallen geniet de verzekerde van rechtsbijstand met inbegrip van de erelonen van een advocaat.
- 2) **Het dragen van eventuele schadevergoedingen** waartoe de journalist veroordeeld kan worden, dit tot een bedrag van 10 miljoen frank. Gedekt wordt de schade veroorzaakt aan derden in de uitoefening van zijn of haar journalistieke activiteit. Het gaat onder meer om de schade die voortvloeit uit fouten, onnauwkeurigheden, vergissingen, weglatingen, indiscreties, maar evengoed uit het verlies, de vernietiging of de verdwijning van documenten die om beroepsredenen bijgehouden werden.
- 3) **Tenslotte is er de dekking van lichamelijke, stoffelijke of onstoffelijke schade** die de journalist bij de uitoefening van zijn beroep aan een derde toebrengt.

De jaarpremie belooft 52,22 EURO.

Voor intekenformulier en voor meer info contacteer

HET AVBB/VVJ-SECRETARIAAT

Tel. 02/235 22 70

Wie intekent, ontvangt een attest van de verzekeringsmaatschappij

(M.A.R.S.H / Vorstlaan 24 - 1170 Brussel - 02/674 91 06 - Contactpersoon: Marie Van den Wouwer).

Dossier: Gerechtsjournalist in de cel

Vier dagen cel, dan vrij zonder voorwaarden

Toen op donderdagavond 14 maart en vrijdagmorgen 15 maart bekend raakte dat de Gentse onderzoeksrechter Jacques Poppe een aanhoudingsmandaat had uitgevaardigd tegen journalist José Masschelin, begon de Belgische journalistenwereld op zijn grondvesten te trillen. Nog geen jaar nadat in Groot-Bijgaarden de persen van drie kranten gedurende twee dagen werden stilgelegd omwille van syndicale acties, lieten de journalisten weer via de nationale media van zich horen.

Ann Deceunynck

Deze keer werd er een betoging georganiseerd voor het gerechtshof te Gent. Tientallen journalisten betoonden er vrijdag om 13 uur hun solidariteit met collega Masschelin, en probeerden met hun actie het gerecht ertoe te bewegen Masschelin voor het weekend vrij te laten. De Persgroep charterde twee autobussen om een lading van zo goed als alle aanwezige journalisten vanuit Kobbegem naar Gent te laten reizen. Vanuit alle andere grote Vlaamse persbedrijven betuigden collega's hun individuele steun.

Ook de top van de journalistenvereniging was aanwezig, met zelfs sympathiebetuigingen vanuit de Franstalige vleugel. Een aantal Franstalige collega's van José organiseerde op het ogenblik van de betoging in Gent een bescheiden tegenhanger van de actie aan het gerechtshof in Luik.

De AVBB verstuurde een persbericht en steunde een petitieactie die op touw was gezet vanuit De Persgroep. En amper enkele dagen later werden Pol Deltour en Martine Simonis ontvangen door minister Verwilghen.

De weekendkranten blokletterden over de schande. Perscommentaren logen er niet om. Luc Van der Kelen nam het in Het Laatste Nieuws op voor de eigen journalist. 'Het parket probeert de gerechtsjournalisten te intimideren. De arrestatie is buiten elke proportie. Dit is de omgekeerde wereld, waarin het gerecht de misdadigers beschermt.' Ook Yves Desmet vond de affaire 'te gek voor woorden' in De Morgen. 'Het Gentse parket heeft het nuttig geacht een open oorlog aan te gaan met de journalistieke wereld. Niets in dit dossier verantwoordt de ongeziene machtsontplooiing, de huiszoekingen en de aanhouding van José Masschelin.' 'Schafthuizen, verdacht van pedofilie met verschillende slachtoffers, is nooit aangehouden. Dat hoeft ook niet, maar leg dan eens uit waarom een journalist die niet meer doet dan over de zaak te berichten, wel een weekend en misschien langer de doos in vliegt. De intimidatietechnieken, want anders kun je het niet noemen, leggen een enorme hypotheek op de vrijheid van de pers om te berichten over lopende strafonderzoeken.'

Vanuit de VUM nam Luc Demullier het in Het Nieuwsblad ook op voor Masschelin. 'Dat het gerecht optreedt, is logisch. Er is een klacht tegen de journalist ingediend met burgerlijke par-

tijstelling. Het gerecht moet dan in actie treden. Journalisten staan niet boven de wet. Dat het gerecht bij zijn onderzoek een huiszoeking doet, documenten in beslag neemt, en de journalist verhoort, is allerminst prettig, doch hoort nu eenmaal bij het werk van de speurders. Maar dat het gerecht een aanhoudingsbevel uitvaardigt tegen de man, is zwaar bij de haren getrokken. Hier is geen sprake van een misdrijf dat een aanhouding verantwoordt of rechtvaardigt. José Masschelin kennen we evenmin als iemand die een gevaar voor de maatschappij vormt. Het optreden van het gerecht is hetzelfde als met een kanon op een vlieg schieten. Demullier ziet evenwel ook de andere zijde. 'Er zijn toch wel serieuze deontologische vraagtekens te plaatsen bij de journalistieke aanpak van Masschelin in dit geval. Waar hij en zijn krant 6.000 frank of 150 euro betaald hebben aan de ouders van het vermeende slachtoffer van Joop, gaat ze uit de bocht.'

Het Gentse parket klinkt bij monde van woordvoester Nicole De Rouck erg duidelijk. 'Masschelin werd niet opgepakt om hem onder druk te zetten zijn bronnen prijs te geven, want die kennen we. Wél zijn er tegenstrijdige verklaringen over zijn rol. De onderzoeksrechter wil die eerst uitklaren. Hij vreest dat Masschelin als hij vrijgelaten wordt afspraken maakt met derden, en zo het onderzoek dwarsboomt.' Over de publicatie zelf was De Rouck al even duidelijk. 'Men heeft het psycho-medisch sociaal dossier van een verdachte te grabbel gegooid. Dat zijn zaken die tot de strikte privé-sfeer behoren.' Via zijn advocaat liet Masschelin voor het eerst zijn stem horen vanuit de gevangenis. De zaterdagkrant van Het Laatste Nieuws nam zijn 'Boodschap vanuit de gevangenis' op. 's Maandags werd Masschelin door de raadkamer vrijgelaten, zonder dat er beperkende voorwaarden werden opgelegd. Het parket tekende tegen die beslissing geen beroep aan.

Intussen bereiden twee advocaten de verdediging van Masschelin voor de rechtbank verder voor.

Vanuit hetzelfde advocatenkantoor Allen en Overy wilde de coryfee in mediarecht én tevens mediabaas Leo Neels in De Journalist niets zeggen over deze zaak. 'Twee confraters uit mijn kantoor treden op dit dossier, en ik moet mij aan de regels van het vak houden. Zwijgen dus.'

Dossier: Gerechtsjournalist in de cel

'Mijn vrouw mocht niet eens geld op gevangenisrekening storten'

José Masschelin: Bronnengeheim moet wettelijk geregeld worden

Journalist José Masschelin (40) zorgde enkele weken geleden fors voor nieuws. Op donderdag 14 maart werd de leperse journalist in de gevangenis van Gent opgesloten op verdenking van 'misbruik van het inzagerecht'. Op maandag 18 maart werd hij door de raadkamer vrijgelaten. Het was zeventien jaar geleden dat in België een journalist werd aangehouden om beroepsredenen.

Masschelin zit al een jaar of twaalf 'in het vak'. Hij noemt zichzelf gerechtsjournalist, omdat hij exclusief bezig is met onderwerpen uit de gerechtelijke sfeer. 'Maar meestal ben ik ook onderzoeksjournalist. Het uitvlooien van dossiers als KB-Lux, de affaire Schafthuizen, zijn geen gesneden koek. Ik voel me gerechtsjournalist als ik aan recht-bankverslaggeving doe, en gewoon op papier zet wat daar verteld wordt. Of als ik mij in gerechtelijke onderzoeken beperk tot wat door het parket meegedeeld wordt. Je ziet zo dat ik met dat laatste doorgaans mijn pap niet kan koelen.'

Ann Deceunynck

Foto: Belga

José Masschelin

DJ: Betekende ze de totale ver-rassing, die gerechtelijke inter-ventie ?

Masschelin: Ja, ik was al vertrokken naar Kobbegem. Rond 7.30 uur belden ze bij ons thuis aan. Mijn vrouw, die nog net niet naar haar werk vertrokken was, stond oog in oog met drie speurders van de federale politie. Mèt huiszoekings-bevel. Mijn vrouw belde mij op mijn gsm. Ik heb rechtsomkeer gemaakt. De rest van de dag is bekend.

Dat ik politie aan de deur krijg, gebeurt wel vaker. Ik kan het aantal keren niet meer tellen. En ondervragingen heb ik al vaker mee-gemaakt. Eigenlijk is het hen altijd om een zoektocht naar mijn bronnen te doen. Eén keer heb ik vreselijk veel last gehad. Gewoon omdat ze niet wilden geloven wat ik zei. Ik had het verhaal gebracht van een drugsdode die in Terneuzen was doodgeschoten. De politie van Zeeland had er gewoon informatie over verspreid. Daarover had ik in de krant geschreven. Toch ben ik in die zaak zwaar op de rooster gelegd. Ik werd drie uren lang ondervraagd. De politie wilde persé een 'lek' vinden binnen het leperse korps. De speurders wilden gewoon niet geloven dat mijn 'bron' een officiële Nederlandse per-smededing was.

DJ: Heb je een 'verleden' als gerechts/onderzoeksjournalist ?

Masschelin: Ik begon voor de provinciale krant 'Het Wekelijks Nieuws'. Daarna ging ik free-lancen voor Het Volk. Eerst zat ik op de redactie in Kortrijk en versloeg nieuws uit de regio West-

Vlaanderen. Na drie jaar kreeg ik een vast contract bij het Volk. Nog daarna stapte ik over naar Het Laatste Nieuws. Intussen had ik mijn werkterrein naar Brussel verlegd. Mijn eerste ervaring met gerechts-journalistiek was de Kappa-bende. Alle dagen staken die zware jongens de Belgisch-Franse grens over. Maar nadien heb ik heb zo'n beetje vanalles gedaan, maar toch vooral faits-divers, en gerecht. Mijn drive is altijd 'zoeken naar de waarheid'.

Wat ze ook over Het Laatste Nieuws beweren, op onze krant wordt alle dagen naar dingen gezocht die een ruime groep mensen inte-resseren. En de verhalen moeten kloppen, anders komen ze er gewoon niet in. Ik ben niet op zoek naar kwakkels, maar naar waar-heden. Maar vaak bots ik op kwakkels bij het gerecht. En ik word betaald om te schrijven, niet om niet te schrijven. Ja, dat is een eco-nomische realiteit. Daarvan ben ik me bewust.

DJ: Ben je niet te ver gegaan met de publicatie van die passages uit een psychiatrisch verslag ?

Masschelin: Ik probeer er altijd voor op te letten dat ik het onder-zoek niet schaad, en dat mijn informatie klopt. Die twee elementen zijn voor mij de belangrijkste. Ik ben ervan overtuigd dat ik nog nooit door mijn werk een onderzoek heb geschaad. Dat ik er de oor-zaak van ben dat een misdrijf niet kon worden opgelost, zou ik niet op mijn geweten willen hebben. Iemand in gevaar brengen, of ervoor zorgen dat iemand nog de benen kan nemen, zou ik ook nooit doen. Iemand isoleren, ertoe bijdragen dat iemand zijn vrien-den verliest, dat zouden ze me pas kwalijk mogen nemen.

DJ: En wat met deontologische grenzen ?

Masschelin: Kijk, laster of eerroof, daarvoor word je doorgaans alleen burgerlijk vervolgd. Ik vind dat nochtans véél erger. Ik word strafrechterlijk vervolgd, alleen maar omdat ik de vrijheid nam om

Dossier: Gerechtsjournalist in de cel

de waarheid te schrijven. Het gerecht wil alleen maar brave journalisten, ideale schoonzons. En ik ben misschien stout geweest, ja, vooruit dan maar. Dat kan wel zijn.

Deontologische grenzen zijn er inderdaad. Maar de waarheid primeert. De waarheid kan kwetsen, maar schaadt nooit. Iemand kan gekwetst worden in de pers, maar op langere termijn komt die waarheid de rechtvaardigheid ten goede.

Absolute (pers)vrijheid, daar is het mij om te doen. Dat klinkt gezwollen, maar toch draait het daar allemaal om.

Zij willen hun eigen, zeldzame, successen in de verf zetten. Daarvoor zijn ze zelfs bereid te tippen. Je doorziet die spelletjes natuurlijk meteen. De camera's staan al te draaien als het gerecht het weer eens goed heeft opgelost. Ik ontken niet dat woordvoerderschap zijn goeie kanten heeft en er zijn woordvoerders die hun werk vol overgave doen, maar journalistiek mag niet stoppen bij de parketmededeling.

Ook het parket, de mededeler, is betrokken partij. Waarom zit het parket tijdens de zitting bij de rechtbank? Persoonlijk vind ik dat nogal 19de-eeuws. De verdachte, de burgerlijke partij, het parket, zijn allemaal partijen in een geding.

DJ: Hoe ben je aan je informatie geraakt?

Masschelin: Dat ik de getuigenis van Schafthuizen zo vlot gekregen heb, daarvoor is de reden heel simpel. Ik heb de kopie van het dossier betaald. De ouders van dat slachtoffer konden dat niet. Zij moeten elke maand hun geld tellen om drie kinderen te voeden. Dat heeft toch niks met truks of met manipulatie te maken? Maar dat gaan uitleggen aan het gerechtelijk apparaat, mag je niet onderschatten. Het heeft mij vijf dagen voorhechtenis gekost. Ik dacht dat ik het met redelijke en duidelijke argumenten zou kunnen uitleggen, maar daarin heb ik me vergist.

DJ: Was de publicatie van die documenten relevant?

Masschelin: Ik voel me toch geen trendsetter, geen absolute kloot die constant zit te roeren in de potten van justitie.

Ik heb wel eerder gevoelige documenten gepubliceerd. Ten tijde van de dioxinecrisis heb ik geheime rekeningen gepubliceerd bij de KB-Lux. Daarop stonden gelden van zwartwerkinkomsten. Daarover ben ik uiteraard ook ondervraagd. Ik heb nadien in de pers gelezen dat de betrokken advocaat wil 'dat dit soort journalistiek met wortel en tak wordt uitgeroeid'. Toch vraag ik me ook in die zaak af wat de effectieve schade was. Dat nieuws was, in het licht van de hele dioxinecrisis, erg relevant.

En ik heb geheime rekeningen van het ACV gepubliceerd, terwijl de militanten op straat stonden te betogen tegen kapitaalsvlucht. Het is vaak dansen op een slappe koord, maar het moet wel gebeuren.

DJ: Wat heb je bijgeleerd over 'justitie'?

Masschelin: Eerst pakten ze mij op alsof ik een staatsgevaarlijk man was, en een recidivist. Ik heb er uiteindelijk geen trauma aan overgehouden, maar wel zware vertwijfeling. Mijn geloof in het gerecht was tot voor deze zaak nog redelijk intact, beter dan dat van veel van mijn collega's. Maar nu heeft het wel een knauw gekregen. Het feit dat ze je als staatsgevaarlijk bestempelen, dat doet geen deugd. Het is écht te gek voor woorden. Maar redelijke argumenten hielpen niet. Bloedserius werd daar opgeschreven dat ik een gevaar was voor de openbare orde. Zij overschatten geweld mijn invloed.

Net alsof ik met een vingerknip de natie zou kunnen beïnvloeden. Wat bedoelen ze daar in godsnaam mee? Ik leek wel een spion.

Wie niet sterk genoeg in zijn schoenen staat, word het wel heel moeilijk gemaakt in de gevangenis. Bij mij was er nog een zekere sympathie van de buitenwereld. Dat hielp. Maar voorhechtenis is zonder twijfel het allerergste, het pijnlijkste. Als je nadien voor de rechtbank moet verschijnen, is de pijnlijke episode eigenlijk al voorbij. Ik ken genoeg 'slachtoffers van het gerecht' wiens leven verknald was na een voorhechtenis, zelfs als nadien bleek dat die onterecht was geweest.

Voorhechtenis mag absoluut niet gebruikt worden om iemand te laten sudderen, of om bekentenissen los te weken. Maar de voorwaarden laten dat wel toe. Bovendien wordt er continu bedreigd. 'Als je dat of dat zegt, gaat ge dit weekend niet in de zon liggen'. Op die toon wordt er constant bedreigd. Dat is gewoon onrechtvaardig. Ik heb daar niet aan toegegeven en daardoor ben ik een moeilijke klant geweest voor die flikken, dat besef ik.

DJ: Zie je een oplossing voor misbruiken?

Masschelin: Het wordt de hoogste tijd dat ons bronnengeheim beschermd wordt. De Kamercommissie voor Justitie zou eens dringend hoorzittingen kunnen organiseren. Daarna zou er een parlementair debat moeten komen. Dan wordt er gepraat met de mensen die er verstand van hebben. Die procedure is lang, maar wel correct. Dan heeft iedereen zijn zegje gehad.

Een zoveelste circulaire helpt niet. Die verdwijnt overal ergens in een kast. Een wettelijke regeling is het enige waar ik voor pleit. Dan is het gedaan met truks als 'heling van documenten'.

DJ: Welke reacties heb je gekregen?

Masschelin: Van mijn advocaat wist ik dat er 'een manifestatie' voorzien was. Maar ik wist in de gevangenis niet genoeg om die te kunnen inschatten. Achteraf deed het uiteraard veel plezier te vernemen dat de journalisten zo met mij meegeleefd hebben. Ik kon op sympathie rekenen. Dat was wel even anders voor Martin Coenen toen die in 1985 dagenlang in de Antwerpse gevangenis opgesloten zat. Dat maakte het voor hem allemaal nog veel ondraaglijker.

Mijn vrouw heeft het het moeilijkste gehad. Toen ze die vrijdagavond op bezoek wilde komen, mocht ze niet eens geld op mijn gevangenisrekening storten. Mijn kinderen van 17 en 19 hebben ook lastige dagen beleefd.

Achteraf heb ik van veel mensen, die niets met ons vak te maken hebben, sympathiebetuigingen gekregen. Ik heb gemerkt dat er voor journalisten een soort basisrespect bestaat. Ook mensen van wie ik het niet meteen verwacht zou hebben, blijken vertrouwen te stellen in ons werk. Dat doet plezier, en geeft ook moed en kracht om door te gaan.

DJ: Welke kant gaat je werk nu verder uit?

Masschelin: Kwalitatief gezien zal deze ervaring mijn werk nog ten goede komen. Een grote zone van naïviteit in mij is verdwenen. Ze moeten maar goed beseffen dat ik gewoon voortdoe. Wel te verstaan: mijn job uitoefenen, niet: misdrijven plegen. Ik kan trouwens niet veel anders. Wat voor mij belangrijk is en blijft, is dat mijn job een maatschappelijke relevantie heeft. Daar voel ik me goed bij. Wat bijzonder jammer is aan deze zaak, is dat die ouders op deze manier in de rol geduwd werden van daders.

Dossier: Gerechtsjournalist in de cel

De zaak M. of Zorro die even langs komt

Eerst was er de zaak 'Reve', grandioos schrijver en zijn hele leven lang al in de ban van de herenliefde, die een vorstelijke prijsuitreiking voor zijn oeuvre aan zijn neus voorbij zag gaan. Daarna was er de zaak 'Schafthuizen', over de jongere en inwonende vriend van de auteur, zelfverklaard liefhebber van jonge knaapjes. Daar kwam dus een gerechtzaak van, want 'Joop' had zich één en ander veroorloofd dat volgens de ouders van één van de betaste jongetjes niet door de beugel kon. Uiteindelijk mondde dat uit in de 'zaak M.' en dát zorgde pas voor de grootste opschudding. Een gerechtelijk verslaggever en 'onderzoeksjournalist' had paginagroot in zijn krant het hele schandaal uit de doeken gedaan en citeerde daarbij ongeremd uit de gegevens van het strafdossier. Dat mag niet, en dus werd de reporter in de boeien geslagen en voor vier dagen opgesloten. Hij riskeert een serieuze sanctie wegens misbruik van het gerechtelijk dossier. De reacties maakten indruk: verontwaardiging alom, manifestaties - vooral van collega-journalisten van zijn eigen krant - aan het Gentse justitiepaleis, adhesiebetuigingen, bezorgde bespiegelingen over de beknotting van de persvrijheid, over de beperking van het journalistieke bronnengeheim en over mogelijke intimidatie van justitiële verslaggevers die niet netjes en braaf in de pas lopen van het gerechtelijk apparaat. Maar is dat allemaal wel zo?

De publieke opinie ventileerde - onder meer via tal van lezersbrieven - uiteraard in de krant die 'onze redacteur' opvoerde als vedette en martelaar - haar viscerale afkeer voor de behandeling die de journalist van rechtswege moest ondergaan. De commentaren waren voorspelbaar: pedoseksuelen gaan vrijuit en een rechtgeaard reporter die hun perversie aan de kaak stelt, wordt in hechtenis genomen. Met andere woorden, de boodschapper wordt aan de schandpaal genageld, de misdadigers worden in bescherming genomen. In de grote stofwolk die deze affaire deed opwarrelen,

dreigt de essentie onder te sneeuwen. Waar gaat het in feite om? Door de wet Franchimont hebben alle betrokken partijen in een gerechtelijk onderzoek inzage in het dossier, dus ook de burgerlijke partijen, namens de slachtoffers. Daar is véél voor te zeggen, al signaleren tal van juristen dat die wet de rechtsgang kan bemoeilijken, onder meer door ongewenste vertragingen, maar laten we daar even aan voorbij gaan. De wet Franchimont geeft buitenstaanders - al zijn het dan ook journalisten - géén vrijgeleide om gegevens uit het strafdossier te grabbel te gooien. En dat is in de zaak Reve-Schafthuizen dus wél gedaan.

Bronnengeheim? Iedereen, ook het gerecht, weet wat de bron is geweest van het artikel dat over de zaak gepubliceerd werd: het strafdossier, niets anders. Een jurist die door de VRT-radio in de héél vroege ochtenduren aan het woord werd gelaten in het programma 'Voor de dag' legde het haarfijn uit: als de journalist in de buurt waar Reve en Schafthuizen wonen op onderzoek was uitgeveest en opgetekend had wat de dorpelingen te vertellen hadden over 'die rare viespeuk Schafthuizen', dan was er niets aan de hand geweest. Dat is inderdaad onderzoeksjournalistiek. Maar citeren uit het onderzoek is fout, en strafbaar, punt uit.

Mij lijkt het niet eens zo'n grote rol te spelen of de journalist 'het dossier' aan de ouders van één van Schafthuizens 'slachtoffertjes' heeft ontfutseld, en nog minder hoeveel hij daarvoor betaald heeft. Hét punt is dat hij dat niet in de krant mocht gooien. En het stoort mij persoonlijk nogal dat hij nu wordt opgevoerd - toegegeven, vooral door de briefschrijvers die hem tenvolle steunen - als een soort van onverschrokken 'Zorro' die ten strijde trekt tegen alle onrecht in deze wereld. Dat heeft ook met persoonlijke bedenkingen te maken. Ik probeer me in te leven in de situatie dat een overbuurman - of overbuurvrouw - een klacht tegen mij indient. Nog vóór één of andere rechtbank zich over deze affaire buigt, kan 'Zorro' bij de overburen langs komen en sta ik 's anderendaags ten voeten uit geportretteerd in de pers, godbetert met uittreksels uit het psychiatrisch onderzoek dat op mij is uitgevoerd. Heb ik dan géén verweer tegen bezwadding of verdachtmaking, nog voor er een proces is ingeleid? En dáár gaat het volgens mij dus om. Het Gentse parket heeft hard gereageerd tegen dit soort praktijken. Wie het daar niet mee eens is, opteert voor een samenleving waarin niemand zich op het vlak van privacy nog veilig kan voelen. Zijn wij het - als burger én als journalist - daarmee eens? Wie niet akkoord gaat met de wet Franchimont moet maar proberen, die wet te veranderen. Maar zolang dat niet gebeurt is, moet ze nageleefd worden. Ook in haar beperkingen. En niemand, ook geen onderzoeksjournalist, mag daar een inbreuk op plegen. Een alleraalste bedenking: het is wél 'draconisch' geweest, een opsluiting van vier dagen, maar in het belang van het onderzoek kan dat volgens justitie verantwoord zijn. Tenslotte, je kan niet tegelijk én blij zijn dat je in een rechtsstaat leeft én toejuichen dat de rechtsregels overtreden worden.

Een collega-compagnon van 'Zorro'

Dossier: Gerechtsjournalist in de cel

Verwilghen: bronnengeheim in ruil voor deontologie

Justitieminister belooft studie als aanloop naar mogelijke circulaire

Minister van Justitie Marc Verwilghen (VLD) is bereid om het Openbaar Ministerie aan te manen tot respect voor het journalistieke bronnengeheim, maar dat veronderstelt dat de journalisten gelijktijdig werk maken van hun deontologie.

Pol Deltour

Die boodschap had Verwilghen in petto voor de twee nationaal secretarissen van de AVBB (Martine Simonis en Pol Deltour), toen zij de minister op 25 maart jl. gingen opzoeken in zijn kabinet. De aanleiding was de vier dagen durende aanhouding, een week eerder, van Het Laatste Nieuws-journalist José Masschelin. De Gentse onderzoeksrechter Poppe had Masschelin gearresteerd omdat hij in de krant had geciteerd uit het strafdossier tegen de van pedoseksueel misbruik verdachte Joop Schafthuizen, de bekende vriend van schrijver Gerard Reve. De onderzoeksrechter kwalificeerde het optreden van de journalist als medeplichtigheid aan het misbruik van inzagerecht.

Justitieminister Verwilghen toonde zich duidelijk op zijn ongemak over de aanhouding van de journalist, die liefst vier dagen had geduurd. Maar hij bekleemtoonde onmiddellijk dat hij geen enkele grip heeft op wat onderzoeksrechters doen. In tegenstelling tot de magistraten van het Openbaar Ministerie, zijn zij volledig onafhankelijk, aldus de minister.

De AVBB dringt er niettemin op aan dat de minister een circulaire zou uitvaardigen naar het Openbaar Ministerie omtrent het journalistieke bronnengeheim. In dat schrijven zouden alvast alle parketmagistraten herinnerd worden aan het gepaste respect hiervoor, dit in de lijn van een resolutie van de Raad van Europa en van een vaststaande rechtspraak van het Europese Mensenrechtenhof.

Orde

Enthousiast kan de reactie van de minister op die vraag niet worden genoemd. Hij wees erop dat de magistratuur een dergelijk initiatief alleen maar zou aanvaarden wanneer de mediasector zelf werk maakte van zijn deontologische verantwoordelijkheid. Volgens Verwilghen dringt enige "similariteit" tussen beide zich op.

De minister erkende wel dat de AVBB inzake deontologie niet stil blijft zitten, maar plaatste toch een kanttekening. Wie garandeert dat de Journalistenbond alle journalisten vertegenwoordigt en tot de orde kan roepen, heette het. Verwilghen maakte de vergelijking met de Orde van Advocaten, die een dwingende deontologische controle uitoefent over alle uitoefenaars van dat beroep. Daarop repliceerden de AVBB-afgevaardigden zoals steeds dat een Orde van Journalisten niet in overeenstemming met de vrijheid van meningsuiting zou zijn, en in dit kader ook ongrondwettig.

Verwilghen belooft tot slot zijn administratie om een status questionis over het journalistieke zwijgrecht te vragen. Met name de rechtspraak wordt onder de loep genomen. De bevindingen worden overgemaakt aan de AVBB. Het document zou vervolgens als basis kunnen fungeren voor een eventuele circulaire aan het Openbaar Ministerie, aldus nog de minister.

Kussentjes voor de jury, goodwill tegenover de pers

Jan Backx

Foto: Albert Seghers

Massale persbelangstelling voor de beklaagden.

Honingzoet. Zo stemde het Antwerps gerecht de violen om de ouverture van het Van Noppen-proces aan te vatten. Juryleden zes lange weken neerpoten op spartaans harde klapstoelen, leek assisenvoorzitter Edwin Van Fraechem bij de beesten af en hij gaf meteen opdracht om een vracht zitkussentjes aan te kopen. Liefst rode, afgeboord met een gouden biesje en dito kwastjes op de hoeken, kwestie van in het decorum te passen. Maar dat kon het budget van Justitie niet torsen en zo eindigde het met simpele, bleekbeige spulletjes uit een mega meeneem-meubelzaak. Niet alleen het comfort van de juryleden bekommert de Antwerpse assisen-regisseurs. Zelden werd er voorafgaand met een zo ontwapenende sportiviteit en openheid naar de pers gestapt om concrete afspraken te maken. Dat is ongetwijfeld in belangrijke mate te danken aan het temperament van de dramatis personae: voorzitter Van Fraechem en persraadsheer Nico Snelders.

Voor dit monsterproces worden niet alleen twaalf reservejuryleden uitgeloot, er is ook een compleet schaduw-hof (voorzitter en twee bijzitters) dat ieder woord van de debatten zal volgen. Er worden ruim 200 getuigen verwacht.

Het (internationaal) perslegertje krijgt een eigen kamer toegewezen om op de laptop te werken. "Den assemblée", de grote vergaderzaal waar de portretten van de vroegere eerste voorzitters prijken, is ter beschikking voor interviews die in alle rust moeten worden ingeblikt. Aan de achterkant van het Gerechtshof (Justitiestraat) wordt rekening gehouden met de komst van een stuk of vijf satellietwagens.

De rubriek "wat mag en wat mag niet" is bondig samenvatbaar. Net zoals bij ieder ander assisenproces krijgen fotografen en cameraploegen bij de aanvang van de zaak ruim de tijd om alle

betrokken partijen in beeld te brengen. De eindlimiet is bereikt als de jury de eed heeft afgelegd en de zaak definitief wordt aan-gevat. Van de eigenlijke debatten mogen géén opnamen worden gemaakt. Geen heruitgave dus van de zaak Pandy of het Aalsters hoteldrama. De uitspraak mag wél worden gefilmd. Maar dan wel met camera's die enkel en alleen gericht zijn op het hof, als de voorzitter het arrest voorleest. Close ups van de gerechtsklanten die op dat moment misschien heel emotioneel reageren, wensden de magistraten-assisenregisseurs helemaal niet. Ze zijn van oordeel dat er tijdens de openingszitting voldoende beeldmateriaal werd gemaakt om ook de uitspraak aanvaardbaar te kunnen monteren.

Voorts hopen de gastheren dat de pers voldoende discreet zal te werk gaan bij het maken van beeldmateriaal in de wandelzaal: "Maak interviews liefst tegen een neutrale achtergrond, zodat de privacy van de personen die voor andere zaken in het gebouw aanwezig zijn niet wordt geschaad." Mensen interviewen voor zij hun getuigenis hebben afgelegd zou de procedure kunnen torpederen. Nadien kunnen ze vrij spreken. Of er in de wandelzaal maatregelen worden genomen om geëmotioneerd uit de assisenzaal wegstappende getuigen te beschermen tegen al te ijverige reportageteams-met-vlindernetten? Voorlopig is daar niet aan gedacht. Nico Snelders: "De pers heeft toch ook haar eigen deontologie, niet?"

De recente herrie tijdens het Pandy-proces leverde ook het ferme besluit op dat de pers in de Van Noppen-zaak geen akte van beschuldiging zal bedeed krijgen. Ook niet nadat die werd voor-gelezen in openbare zitting.

Persraadsheer Nico Snelders was er het weekeind voor de start van het proces heel gerust in dat er geen internationale journalistieke pletwals in aantocht was. Met open vizier werd de belegering afgewacht. Er werd bewust afgezien van een accreditatie-systeem. Een deugdelijke perskaart moet volstaan. Wat tijdens de voorbereidende persconferentie meteen voor een rimpeling zorgde, toen iemand van een TV-zender uitlegde dat niet alle mensen van zijn cameraploeg zo'n document hebben. "Ach, we gaan niet sectair doen", reageerde persraadsheer Snelders geruststellend. Wat meteen de vlijmscherpe tussenkomst van een zelfstandig beroepsjournalist opleverde: "Gaat u dezelfde vlotte houding aannemen tegenover iedereen die gewapend met een balpen en een notaboek de assisenzaal binnensloft en er toevallig een beetje journalistiek uitziet?"

Samenvattend lijkt het erop dat de zaak Van Noppen onder het gesternte van grote mensen onder elkaar van start gaat. Een deugddoende ontwikkeling in het allicht eeuwige spanningsveld pers-gerecht.

Mens achter het nieuws

Bert Claerhout: De kranten willen alleen conflicten aanscherpen

Ann Deceunynck

Foto: Johan Van Cutsem

Bert Claerhout

Het 'hedendaags en christelijk' weekblad Tertio is vanaf deze maand ook te koop in de krantenwinkel. Drijvende kracht en hoofdredacteur Bert Claerhout gelooft dat de groei verder zal doorzetten. 'We zijn twee jaar geleden bescheiden begonnen. Een sobere papierkeuze, geen vierkleurendruk. Alleen verkoop via abonnementen. Zeker geen barnumreclame. We hebben ons die bewuste keuze nooit beklagd.'

'Momenteel kan het blad bogen op 7.000 'zeer trouwe' abonnees. 10.000 exemplaren zouden we moeten halen. In principe na drie jaar. Dat mag eventueel wel iets meer zijn. Gelukkig staan er mensen boven mij die niet wakker liggen van winst maken. Wij zijn begonnen met een project. Concurrentie hebben wij niet echt. Of toch, sommige mensen die bij ons afhaken doen dat gewoon omdat het leeturaanbod te groot is.'

In 1984 was Bert Claerhout heel even hoofdredacteur van 24 Uur. Die VUM-krant hield het amper enkele maanden vol. Toch heeft Claerhout niets dan goeie herinneringen aan die episode. We hadden een goeie ploeg, en we maakten ook niet zo'n slechte krant. Kemels schieten hebben we eigenlijk nooit gedaan in onze eerste krant op het omstreden tabloidformaat. Toen 24 Uur opgedoekt was, nam Claerhout zich voor nooit nog met een nieuw journalistiek project te beginnen. Een voornemen waar hij zich niet aan gehouden heeft...

Toch zijn het uiteraard vooral de twee decennia op de redactie van De Standaard waarvan Claerhout zich herinnert dat ze hem 'vele mooie kansen hebben gegeven'. Jarenlang was Bert Claerhout chef van de culturreactie. 'Ik heb zeer veel interessant werk kunnen doen. Ik heb stukken van het beleid gevoerd. Toch wou ik altijd zelf ook blijven schrijven. Ik vond dat de mensen me moesten blijven kennen. Bovendien houdt schrijven een journalist scherp. Besprekingen van theologische boeken maakte ik altijd zelf.

Het onderwerp 'geloof' is op een bepaald moment in mijn leven belangrijker geworden dan 'journalistiek'. De religieuze sfeer vind ik de meest interessante om over te schrijven. De sport is een opgefokt wereldje. In de kunst is er veel eigenwaan, snobisme, egotrip-perij. In de politiek ook.

Na twintig jaar waren twee dingen veranderd. De krant was anders

geworden. Maar ikzelf ook. Toen ik 50 jaar was geworden, heb ik beslist wat voor mij nog de moeite waard was. Ik kreeg de kans om met Tertio te beginnen, en heb geen ogenblik getwijfeld. Ik ben gelovig, en ik wilde daar iets voor doen. Ik wilde de banaliteit waarmee thema's als religie, spiritualiteit, kerk en geloof in de media gebracht worden, een beetje doorbreken. Ik wilde ingaan tegen maatschappelijke tendensen. Alles moet leuk, flitsend, wat cynisch, wat sarcastisch aangebracht worden. De media hebben alleen nog maar belangstelling voor de conflicten, en willen ze die conflicten nog verder aanscherpen. Ze zouden beter op een ernstige manier met informatie bezig zijn. Ik had ondervonden dat zeer veel mensen zich daaraan storen. Ze zoeken naar een diepere zin. Ik besepte dat ik zou moeten opboksen tegen vooroordelen. Schrijven over religie, spiritualiteit, kerk en geloof is helemaal niet zo populair. Kranten doen, kunnen, willen, durven dat niet meer. Omdat ze vrezzen voor dat oubollige imago.

Ik ben van een grote fabriek naar een kleine winkel gestapt. Bij de VUM was er voor alles wel een dienst. De abonnementen, de advertenties, de foto's, het archief. We leefden ermee dat voor de tiende keer op rij werd de lay-out werd gewijzigd. Teksten moesten korter, dan weer langer. Iedereen moest polyvalenter worden. Specialisatie verdween. Vroeger moest een journalist gedocumenteerd naar een opdracht vertrekken. Nu moeten jonge mensen overal 'onbevangen' naartoe. Lees: ze zijn niet meer gehinderd door enige kennis.

Alleen human interest blijft over. Journalistiek moet tegenwoordig 'grensverleggend' zijn. Maar de enige grens die verlegd wordt, is die om de concurrent te overtreffen. Zo geraakt een krant haar eigen profiel kwijt. Geprofileerde redacteurs zijn zeldzaam geworden. Als er nog zijn, worden zij al te gemakkelijk aangezocht door bijvoorbeeld een ministerieel kabinet. En ze vertrekken. Nog wel omdat ze beseffen dat ze daar zinvoller werk kunnen doen. Ze willen weg uit de amusementsindustrie. Vroeger gingen ze niét weg.

Het zijn niet de journalisten die de fouten maken. Uitgevers willen dat 100 frank morgen 200 frank geworden is. Hierdoor is er een groot probleem ontstaan voor bijvoorbeeld de Vlaamse cultuur. Veel toonaangevende intellectuele milieus zijn zich daar stilaan van bewust geworden.

Het is maar de vraag of er in het bedrijfsleven nog mensen te vinden die bereid zijn te investeren in kwaliteitspers.

De toekomst van de journalistiek oogt somber. Jonge journalisten worden met open armen ontvangen. Uitgevers kunnen hen goedkoop in dienst nemen, en dure ouderen wegsturen. Die jonge mensen worden van hot naar her gestuurd. Maar zo'n leven hou je maar vijf of zes jaar vol.

Bij Tertio werken we met een klein ploegje vaste mensen, én een grote ploeg goeie medewerkers. Er zijn ouderen bij die met een gezaghebbende stem regelmatig hun bijdragen leveren. Zulke mensen moet je natuurlijk niet meer de straat opsturen. Maar ook veel jongere medewerkers hebben de weg naar Tertio gevonden. Ik vind het heel belangrijk dat zij een grote inbreng hebben. Ook zij hebben veel te vertellen. In een goeie ploeg moeten zijn die evenwichten goed verdeeld zijn.

Van Beginpunt tot Eindpunt

Op 2 april is het weekblad 'Punt' voor de negende en meteen laatste keer verschenen. De verschijningsperiode was daarmee korter dan de voorbereidingstijd. In november, december en januari draaiden de motoren al. In februari en maart werden er échte nummers op de markt gebracht.

Voor de redactie kwam de beslissing dat er gestopt werd, als een donderslag bij heldere hemel. Conclusie moet zijn dat het allemaal nogal amateuristisch werd opgevat, en dat het hele project totaal was onderschat.

'De directie zag het geld verdwijnen, en is in paniek geraakt. Ze had het zich helemaal anders voorgesteld. Van de 50 miljoen die voorzien was, is amper, de helft opgebruikt. Maar ze durfde de rest niet meer in de weegschaal te gooien. Voor elke euro die Argenta in Punt moest investeren, moest uitgever Dirk Melkebeek er zelf ook één van de NV Vlaamse Media Groep inbrengen.

De vertrouwensbreuk tussen de uitgever en de redactie zal natuurlijk ook wel meegespeeld hebben. Er was een opeenstapeling van inhoudelijke wrijvingen die wellicht de beslissing om ermee op te houden, versneld heeft.'

De redactie van Punt telde negen vaste journalisten. 'Slechts' twee van hen hadden voor Punt een voltijdse andere job opgezegd.

De contracten met de redactie bij de Vlaamse Media Groep te

Schellebelle werden 'verbroken'. Dat is niet helemaal hetzelfde als 'ontslag' van het personeel. Over de precieze modaliteiten zou pas deze week duidelijkheid zijn. De redactie had nog een aantal eisen en vragen. Pas na een vergadering van de Raad van Bestuur zullen definitieve handtekeningen gezet worden. De hoofdredacteur en enkele redacteurs bleven na de stopzetting nog verder zoeken naar nieuwe kandidaat-investeerders. Enkele anderen beschouwden het Punt-hoofdstuk als definitief afgesloten.

In de redactiekering van Punt rijzen o.a. ook vragen over de rol van persverspreider AMP. Er werden enorme verschillen vastgesteld tussen de officiële verkoops cijfers en wat uit eigen telwerk bleek. In het begin controleerde Punt zelf niets. Controle is trouwens zo goed als onmogelijk, want onverkochte exemplaren blijven eigendom van AMP en worden dus niet terugbezorgd aan de uitgever. Tijdens hun laatste werkdagen, na de stopzetting, hebben de technisch werkloze redactieleden één dag zelf de proef op de som genomen. Met tien man hebben ze elk tien krantenwinkels opgebeld, kleine en grote, in steden en tot in de verste uithoeken van Vlaanderen. De opgebeldde 100 verkooppunten vergrootten ze uit tot het totaal van 3.500 effectieve verkooppunten. Met de berekening kwamen ze aan zo'n 9.000 verkochte 'Punten'. Terwijl AMP steeds gewag had gemaakt van amper de helft daarvan. (AD)

'Gratis pers doet het overal goed'

Vanaf deze week verhoogt de oplage van Metro met 40.000 exemplaren, en bereikt ze hiermee de kaap van de 200.000 exemplaren. De helft in het Nederlands, de helft in het Frans.

Terwijl Metro in Frankrijk recentelijk kampte met belangrijke distributieproblemen, en Metro in Zwitserland werd stopgezet, lijkt de Belgische 'Metro' een successtory te lanceren. Concentra, dat eind vorig jaar voor de volle honderd pond eigenaar werd van de Belgische 'Metro', lijkt er vertrouwen in te hebben.

Volgens hoofdredacteur Luc Rademakers zijn gratis kranten overal een succes. In Frankrijk waren er wel distributieproblemen, maar intussen neemt het aantal Franse steden waar gratis kranten verspreid worden, steeds maar toe. Argentinië is eigenlijk de enige uit-

zondering op de regel. Daar is de publicatie van Metro stilgevallen, maar daarvoor zijn er duidelijke politiek-economische redenen. In Zwitserland is 'Metro' gestopt, maar dat gebeurde om strategische redenen. De concurrentie was (te) groot.

Bij Mass Transit Media zijn ze tevreden. Met de toename van 40.000 exemplaren volgt MTM eigenlijk dezelfde koers als het buitenland. De lezer kan vaststellen dat het aantal advertenties gestaag blijft stijgen.

De extra nummers van Metro zullen zowel de stapels op een deel van de huidige distributiepunten verhogen, als het aantal distributiepunten vergroten.

(AD)

'Berichtgeving leidt niet tot politieke onverschilligheid'

Op vrijdag 3 mei 2002 organiseert een interuniversitair initiatief dat uitgaat van de Katholieke Universiteit Leuven, de Vrije Universiteit Brussel, de Universiteit Gent en de Universiteit Antwerpen de Politeia-Conferentie rond 'Politieke Massacommunicatie & Retoriek'.

Uitgangspunten van de discussie zijn de studies van Pippa Norris, meer in het bijzonder haar 'A Virtuous Circle: Political Communications in Postindustrial Societies' en 'Democratic Phoenix: Political Activism Worldwide'. Norris toont met cijfermateriaal aan dat, in tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, de actuele politieke berichtgeving geen aanleiding geeft tot politieke onverschilligheid, wantrouwen of cynisme. De jeremiaden over de ondergang van goede journalistiek en de ontwikkeling van politie-

ke marketingstrategieën zijn, aldus Norris, dan ook misplaatst of op zijn minst ongefundeerd. Impliceert het feit dat de actuele nieuwsberichtgeving geen nadelige effecten heeft op de democratie meteen dat de media in hun geheel vrijuit gaan?

Dit contactforum wordt gesteund door het Vlaamse Kennis- en Cultuurforum van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten. De eindverantwoordelijkheid wordt gedragen door het Overlegcentrum voor Ethiek, KULeuven. De Politeia-Conferentie wordt dit jaar georganiseerd in het Paleis der Academiën, Hertogsstraat 1 te Brussel.

Bij dit nummer van De Journalist vindt u een brochure over de Politeia-Conferentie.

(AD)

Media & politiek uitgebeend door Els Witte

Wout Pittoors

Wie zich aan de lectuur van "Media Et Politiek" wil begeven, voorziet zich eerst van een grote fles water want hij/ zij gaat een bijzonder droog moment in het leven tegemoet. Zit de lezer reeds een tijdje in de journalistieke stiel dan heeft dit werk van de ex-VUB-rector en ex-VRT-voorzitter, gewoon hoogleraar aan de VUB, Els Witte, voornamelijk de waarde van een geactualiseerde handleiding. Een zéér volledige en zéér vakkundig opgebouwde handleiding, laat daar geen twijfels over bestaan. Witte, met de steun van Anja Detant en Bart Distelmans, twee licentiaten Communicatiewetenschappen, heeft vooral het betere soort cursus willen schrijven maar is daarbij niet ontsnapt aan de grote academische ziekte waarvan een van de belangrijkste verschijnselen is, dat de lijder "goed schrijven" verwacht met het achter elkaar plaatsen van correct geschreven zinnen. O.K., zoals in de inleiding wordt aangegeven, is "Media Et Politiek" geproduceerd als cursus voor studenten in de Communicatiewetenschappen. Echter, in de tweede plaats richt het zich ook naar een "breder publiek" en dat komt er volgens ons dan bekaaid vanaf, want halverwege het eerste

hoofdstuk heeft dit "breder publiek" waarschijnlijk al slikproblemen. En zeggen dat er goede "rewriters" bestaan die van zo'n "cursusboek" (boekcursus?) een leesbaar ding kunnen maken.

De voornaamste hoofdstukken van het boek zijn "De druk van de commerciële belangen op de media", (waarin het onderzoek naar de depolitiserende invloed van de media alleszins een interessante passage is), "De Overheid en de Media", "Het Representatiesysteem en de Media" (de geschiedenis van en de problemen rond de parlementaire verslaggeving zijn hier onder meer grondig onderzocht), "De politieke journalisten", "de massamedia, de publieke opinie en het publiek", waarna het werk wordt afgerond met enkele nabescherouwingen en een vrij uitgebreide bibliografie.

De studenten Communicatiewetenschappen van de VUB wensen wij alle sterkte toe bij de lectuur van deze knoert van een cursus. De "leden van het bredere publiek", die "Media Et Politiek" echt helemaal uitgelezen hebben, mogen ons altijd bellen. Dan voelen we ons minder alleen en eenzaam.

Onder embargo

Jan Lamers stapt op als gedelegeerd bestuurder bij het Uitgeversbedrijf Tijd. Hij stelt zich niet meer kandidaat als bestuurder en legt zijn mandaat van gedelegeerd bestuurder neer. Dat deelde het uitgeefbedrijf op 27 maart mee. Lamers zou er nog wel specifieke opdrachten blijven vervullen. De leiding van het bedrijf zal door algemeen directeur Hans Maertens worden waargenomen. Maertens begon in 1987 als journalist bij de Financieel Economische Tijd. ●●● Bij de RUG werd na een spannende strijd een overeenkomst bereikt tussen de directie en een zelfstandig fotograaf. Inzet zijn de jarenlang opgestapelde auteursrechterlijke vergoedingen voor de foto-journalist. ●●● Mediaxis is zopas Sanoma geworden. De e-mail adressen van alle personeelsleden zijn eind maart veranderd, ook de gegevens in de colofon van de bladen vermeldt intussen de nieuwe naam. Heeft deze beslissing ook andere gevolgen? 'Neen, de naamswijziging is louter administratief. Aan bijvoorbeeld geen enkele cao verandert iets. Wél werd de maatschappelijke zetel van Antwerpen naar Brussel verhuisd, en de exploitatiezetel van Brussel naar Antwerpen. In Brussel werken zo'n 300 personeelsleden, in Antwerpen iets minder dan 200. Het BTW-nummer is niet veranderd. Het handelsregisternummer wel. Brieven met toelichting aan alle relaties liepen een kleine vertraging op! ●●● De Franstalige journalist Marc Vandermeir moet geen schadevergoeding betalen aan NMBS-baas Etienne Schouppe. Schouppe had nochtans via de Brusselse rechtbank 1 miljoen BEF gevorderd van Vandermeir voor diens (volgens NMBS-baas aanhoudend eenzijdig negatieve) berichtgeving over hem. De Brusselse rechtbank wees van haar kant op de journalistieke vrijheid om figuren met een belangrijke publieke verantwoordelijkheid te controleren én bekritisieren. ●●● Eind maart werd in het Jaarrapport van het Comité voor de Bescherming van de Journalisten in Washington bekendgemaakt dat 2001 'op wereldvlak het ergste jaar voor de persvrijheid' is geworden. 37 journalisten vonden de dood, 118 werden opgesloten. Het verslag beschrijft 500 gevallen van repressie, in de vorm van moorden, agressie, opsluiting, censuur en juridische terreur, tegen journalisten in 140 landen. ●●● De volgende deadline voor steunaanvragen bij het Fonds Pascal Decroos is 30 april. Alle vormen van bijzondere journalistieke projecten voor de audiovisuele of geschreven pers komen in aanmerking: reportage, documentaires, reeksen, boeken. ●●● Journalist Pierre Darge (Weekend Knack) heeft de Dylan Thomas Writers Award gekregen voor een reportage over een originele, persoonlijke reportage die hij maakte over 'Laugharne, The Boathouse en het leven van Dylan Thomas'. De uitreiking van de DT Award is een nieuw initiatief van de Wales Tourist Board en het communicatiebureau Coppers & Partners. De eerste prijs was een eerste druk van het beroemde 'Under Milkwood' van Dylan Thomas. Frank Jacobs (Het Belang van Limburg), Paul De Moor (Genieten), Brigitte Tabary (Gaël) en Greet Van Thienen (De Standaard) kregen een unieke CD-opname van 'Under Milkwood', ingelezen door Sir Richard Burton. ●●● In het kader van Anno '02 loopt in het lepers Flanders Fields Museum nog tot november een interactieve expo dead.lines, een tentoonstelling waar de manipulatietechnieken van de media, die tijdens de vorige eeuw schering en inslag waren, worden blootgelegd. O.a. hoe radio en televisie een dubieuze rol speelden, is er te zien en te horen. Een dagboek van VRT-journalist Rudi Vranckx over de oorlog tegen het terrorisme in Afghanistan toont er aan dat de huidige opiniemakers 'niet objectiever zijn dan hun voorgangers'.

Persmededeling

Belgische journalisten solidair met confraters in bezette gebieden

Als reactie tegen het aanhoudende geweld tegen burgers en journalisten in de bezette Palestijnse gebieden, hebben de journalistenverenigingen AVBB/AGJPB, VJPP/AJPP en ook het IFJ een protestbrief overhandigd aan Mr. Shaül Amor, de Israëliëse ambassadeur in ons land.

Het Israëliëse leger heeft de jongste dagen verschillende dorpen en steden zoals Ramallah en Betlehem uitgeroepen tot militair gebied. Journalisten zijn er niet langer welkom. De journalistenverenigingen verzetten zich daar tegen. Ze vragen respect voor het internationaal recht en een terugtrekking van het Israëliësch leger uit Ramallah, zoals uitdrukkelijk gevraagd in het Besluit 1402 van de Veiligheidsraad. De verenigingen pleiten ook voor een vrije en onbeperkte toegang tot de bezette gebieden voor alle journalisten, zodat de vrije nieuwsgaring geen dode letter blijft.

De journalisten zijn geschokt door het toenemende geweld tegenover hun confraters in de bezette gebieden. Op het ogenblik dat de brief aan de ambassadeur werd overhandigd, sijpelden het nieuws binnen dat er in Ramallah geluidsgrenaten werden afgevuurd op een groep journalisten, gevolgd door schoten met rubberkogels. Tijdens de jongste dagen werden verschillen-

de journalisten aangevallen. We herinneren ons het drama van Raffaello Ciriello, correspondent voor de Italiaanse krant Corriere della Serra, die op 13 maart jongstleden om het leven kwam toen hij getroffen werd door Israëliëse kogels. De gewelddaden werden al diverse keren aangeklaagd in verslagen van de Reporters zonder Grenzen of van de International Federation of Journalists. De journalisten vragen ook de onmiddellijke stopzetting van gewelddaden tegenover de burgerbevolking.

Tot slot veroordelen de Belgische journalisten ook de discriminerende politiek ten opzichte van de Palestijnse confraters door de Government Press Office en haar directeur Daniel Seaman. Palestijnse journalisten ondervinden de grootste moeite om er het accreditatiebewijs te krijgen dat hen moet toelaten te berichten over het geweld in de bezette gebieden. 'Het gaat hier om een flagrante ontkenning van hun staat en dat veroordelen we fel', zeggen de journalisten. 'Op deze manier wordt het recht op informatie van een volk en van de internationale gemeenschap op het spel gezet. We voelen ons totaal solidair met onze Palestijnse confraters en vragen dan ook de vernietiging van deze discriminerende maatregel.'

Bussel, 4 april 2002

Wim Kempnaers won tweede maal Nikon Press Photo Award

Wim Kempnaers, fotograaf uit het Antwerpse, werkend voor o.a. Het Nieuwsblad en De Standaard, heeft net als vorig jaar de Nikon Press Photo Award gewonnen. Hij kreeg de prijs voor zijn foto 'Anti-drugs, anti-blok'. De jury bekroonde een foto die 'een sterk politiek geladen achtergrond toont die nog geaccentueerd wordt door het feit dat de kleurling-tiener, die de spreker Filip Dewinter de rug toekent, al gedeeltelijk uit het beeld is gestapt. De foto getuigt van meesterschap in afwerking.'

Er waren ook twee eervolle vermeldingen. Eén ervan kreeg Ludo

Mariën (Gazet van Antwerpen) voor 'Adieu Merveille'. Het beeld toont het verdriet van een moeder bij de begrafenis van haar tienerdochter die in de Schelde verdrong. Het reiken naar wat voortaan onbereikbaar is.

De tweede eervolle vermelding was voor Thomas Legrève (Gazet van Antwerpen) met de foto 'Catherine Millet en haar man'. Dit is een foto die een illustratie zou kunnen zijn van haar autobiografische roman over haar seksleven. Een sfeervolle opname die zachte welust uitstraalt.

(AD)

In Memoriam: Pol Moyaert 1947-2002

Foto: Roularta

Pol Moyaert

Of hij een linkse tafelspringer was? vroeg de toenmalige personeelsdirecteur toen ik met hem en Paul Moyaert aan tafel zat voor een sollicitatiegesprek in het voorjaar van 1989.

Pol, een tafelspringer? De meest bedaarde, rustige man die ik heb leren kennen. Iemand die conflicten niet uit de weg ging, maar ze met de grootste elegantie wist op te lossen, zonder ooit

niemand te kwetsen. Links. Een man met een groot gevoel voor sociale rechtvaardigheid, jazeker. 1 mei was een feest voor hem. Hij was geboren op de Antwerpse Dam. Jaren had hij bij de Vooruit gewerkt, waar de mannen uit den atelier hem berispten omdat hij, de intellectueel, in een blauwe werkmansbroek aan de steen stond met hen. Maar dat was toen mode, en mode en vooral stijl waren voor Pol altijd heel belangrijk. Later stond hij mee aan de wieg van De Morgen. Maar bij een van de vele dreigende faillissementen besloot hij ermee te kappen en hij ging werken voor de Culturele Centrale van de socialisten.

Het bloed kruipt echter waar het niet gan kan. Eens journalist, altijd journalist. Dat hij zo graag bij Weekend Knack wilde werken, schreef hij me naar aanleiding van een jobadvertentie die we geplaatst hadden. Ik kende hem vanuit de verte. Wist wel dat hij een vakman was.

Wát voor een vakman, dat heb ik de jaren daarna ten volle geleerd.

In de loop van de tijd zijn we en soort tweeling geworden, een hecht werkkoppel, een geolied team. Als Weekend Knack werd wat het nu is, dan is het zijn verdienste dat hij altijd de chaotische creativiteit die hier heerste en heerst op een volgehouden

manier gestimuleerd heeft en op een bedaarde wijze in goede banen geleid. Hij was het aanspreekpunt van iedereen op de redactie, zijn bureau was een plek van rust en reflectie. Geen detail ontsnapte aan zijn alziende controle. Perfect was maar net goed genoeg voor Pol.

Ooit, jaren geleden, zei hij me dat hij wou dat op zijn afscheidsplichtigheid - ergens ver weg - het lied van Bram Vermeulen zou worden gespeeld: "Ik heb een steen verlegd in een rivier op aarde". Pol wist de stenen in de rivier zo te schikken dat ze door de stroming van het water en door het contact met elkaar optimaal werden gepolijst.

Daarvoor zal iedereen van deze redactie hem altijd innig dankbaar zijn, om zijn aandacht voor ieder van ons.

Toen hij twee jaar geleden de jobstijding kreeg dat hij kanker had, incasseerde hij dat met een grote waardigheid en een onmetelijke strijdlust. Met diepe wijsheid en een onwaarschijnlijke kracht die hij putte uit zijn filosofische overtuiging, binnen dewelke de mens in zijn totale vrijheid het hoogste is, wist hij tot de ultieme dagen schoonheid in het leven te vinden en te geven.

Mijn dierbaarste herinnering aan die laatste twee jaar zijn de wandelingen met hem langs een winterse grijze Noordzee. Ik heb het gevoel dat ik op die momenten de zee van hem cadeau heb gekregen. Zoals hij mij zoveel andere dingen gaf, dingen die on tastbaar zijn, maar een leven grondig veranderen.

De zee heeft Pol getroost in die moeilijke jaren. De zee die hij altijd weer opzocht, vaak in zijn eentje op winterse weekdagen. Als ieder ander drukdruk bezig was in Gent of in Brussel, mediteerde hij langs de vloedlijn. Luisterde hij naar zichzelf. Tot op het laatste met een groot evenwicht en een onmetelijke elegantie tegenover het leven. Hij leefde in een zeldzaam licht dat steeds weinigen vermogen te ontdekken.

Tessa Vermeiren

VBS-bestuur licht aangepast

Op zaterdag 16 februari hield de Vlaamse Bond van Sportjournalisten (VBS) zijn jaarlijkse algemene vergadering in het IPV in Antwerpen. De belangstelling was op zijn zachtste gezegd bescheiden. Toch werd het bestuur licht aangepast. Bij de zes rechtstreeks verkozen bestuursleden was Rudy Pascal (Het Belang van Limburg) uittreden en herkiesbaar, maar hij was niet opnieuw kandidaat. In zijn plaats werd Erik Van Hoecke (Het Nieuwsblad/Het Volk) verkozen, die reeks als gecoöpteerde lid uitmaakte van het bestuur. Johan Koekelbergh werd opnieuw gecoöpteerd en op dezelfde manier werden nadien ook Philippe Maertens (VTM) en Peter Maenhoudt (fotograaf) aan het bestuur toegevoegd. De VBS nam zich bij de start van dit nieuwe werkjaar voor de leden via een nieuwsbrief te informeren over de werking op Vlaams en federaal

vlak. Tevens wordt een nieuwe formule onderzocht om wat meer belangstelling voor de Algemene Vergadering te wekken. Het VBS-bestuur na deze AV: Rechtstreeks verkozen:

Voorzitter: Ronny Ceuleers (Gazet van Antwerpen)

Ondervoorzitter: Gaston Tuch (Het Belang van Limburg)

Secretaris: Roland Lebuf (Het Nieuwsblad)

Penningsmeester: Herman Meersseman (Het Nieuwsblad)

Leden: David Naert (VRT-radio),

Erik Van Hoecke (Het Nieuwsblad/Het Volk)

Gecoöpteerde leden:

Johan Koekelbergh (free-lance)

Philippe Maertens (VTM)

Peter Maenhoudt (fotograaf free-lance).

De pers tussen “perception” en “reality”

Ter gelegenheid van de voorstelling van “Media en Politiek”, het geactualiseerde Mediaboek van VUB-professor Els Witte, had aan de Brusselse Universiteit een ontmoeting plaats met Minister van Media Dirk Van Mechelen, mediaspecialisten (o.m. ex-De Morgen Hoofdredacteur en momenteel Belga-journalist Paul Goossens) en enkele honderden studenten communicatie-wetenschappen.*

Volgens minister Van Mechelen nadert de mediaconcentratie in Vlaanderen haar grenzen. “Het licht staat op oranje”, zei hij. Maar hij is geen voorstander van verbodsbepalingen inzake deelnemingen van persgroepen in andere media “voor zover de competition fair is en de redactionele onafhankelijkheid op een onmiskenbare wijze gewaarborgd is”, voegde hij er nadrukkelijk aan toe. “Te meer het algemeen bekend is dat de media als vierde macht van groot belang zijn voor opinievorming en het democratische functioneren van onze samenleving”.

En hier wringt sedert enkele jaren het schoentje. Omwille van de toenemende mediaconcentratie en, vooral, het mediacrossownership, is de “fair competition” naar het rijk der fabelen verwezen. En het wordt hoog tijd dat, benevens de minister van Media, ook de Raad voor Mededinging zich over het dossier buigt. Maar dat blijkt in de huidige tijdgeest van op hol geslagen deregulering en “greed” allemaal niet zo populair, al zou de Berlusconi-arrogantie in Italië, min noch meer een zachte vorm van fascisme, toch her en der ook een lichtje moeten doen branden. Wat trouwens de perfecte illustratie is waarom de opdracht van de pers nooit compleet ondergeschikt mag worden gemaakt aan de logica van de vrije markteconomie. Immers, winstmaximalisatie voor én de opdracht van een persbedrijf zijn niet altijd te verzoenen. En dat is de inzet van het debat : hoe kunnen de Vlaamse persbedrijven en hun journalisten hun opdracht zo professioneel en zo onafhankelijk als mogelijk blijven uitvoeren én hun economische leefbaarheid blijvend veilig stellen?

Dat dit een bekommernis moet zijn voor de overheid, vanzelfsprekend samen met alle mediaspelers, blijkt uit een aantal regulerende maatregelen dat in alle westerse democratische landen werd genomen en waar ons land om onduidelijke redenen nog altijd niet aan toe is.

Van Australië over onze buurlanden tot de VS, worden mediaconcentratie en -crossownership (het samengaan van alle diverse mediavormen : kranten, tijdschriften, radio, TV, huis-aan-huisbladen, internet, enz...) met quota terecht aan banden gelegd om de diversiteit en het pluralisme van de media die de publieke opinievorming grotendeels bepalen, te waarborgen.

Tegelijkertijd bestaat er in die landen een wetgeving waardoor buitenlandse investeerders nooit de beslissingsmacht in een persbedrijf kunnen verwerven. De reden ligt nogal voor de hand : de vierde macht in een land wordt liefst geen buitenlands bezit.

Dat elk van de persgroepen in ons land gedoemd zou zijn buitenlands bezit te worden wanneer mediaconcentratie en -crossowners-

hip zich niet hadden doorgezet of verder doorzetten, is dan ook een doekje voor het bloeden. Het volstaat hiervoor een adequate wetgeving uit te vaardigen. Zonder deze wetgeving zullen, vrees ik, binnen afzienbare tijd nog maar weinig persgroepen bij ons in Vlaamse handen zijn, want rijp voor overname door een Amerikaan, een Murdoch of, alweer, een Berlusconi... Een reden te meer voor alle betrokkenen die het goed menen met onze persbedrijven en hun democratische opdracht om daar werk van te maken.

En ook het excuus dat ons land op mediagebied nooit een Europese, laat staan mondiale rol van betekenis zou spelen zonder deze onaanvaardbare mediaconcentratie en -crossownership, getuigt van een totaal gebrek aan marktkennis. Onze kleinschaligheid en onze taal maar vooral het gebrek aan visie op audio-visueel gebied van de uitgevers die de commerciële televisie cadeau hebben gekregen, hebben er voor gezorgd dat we hierin nooit een rol van enige betekenis zullen spelen, in Europa niet en nog minder in de rest van de wereld.

België, en evenmin dus Vlaanderen, heeft in tegenstelling tot hoger vermelde landen een specifieke wetgeving voor mediaconcentratie noch voor crossownership. Enkele cijfers volstaan om de noodzaak hiervan te illustreren. In 2000 (pige MDB) haalden de twee aandeelhouders van de Vlaamse Mediamaatschappij (VTM, Kanaal 2, Q Music, Top Radio, Radio Mango), De Persgroep (Het Laatste Nieuws, De Morgen, De Nieuwe Gazet, Dag Allemaal, TV-Familie, Goed Wonen, Goed Gevoel, Joepie, Blik, Woef, Genieten, Express, Zondagnieuws, Autowereld, Netwerk, 03-krant, 50% ATV, enz) en de Roularta Media Groep (Knack, Trends, Kanaal Z, Streekkranten, Steps, Bizz, De Zondag, regio-TV, enz) zowat 57% van alle reclame-investeringen in Vlaanderen binnen. De beide persbedrijven kunnen dan nog altijd andere eigenaars hebben, via hun 50/50 participatie in de VMM biedt hen dat een onaanvaardbare hefboom naar de advertentie- en sponsoringmarkt toe maar bovendien een economische macht, die op een grove wijze concurrentievervalsend werkt tegenover alle andere Vlaamse persbedrijven (de RUG, de FET, de VUM, VT4, De Vrije Pers, Radio Contact, Vitaya, Mediaxis).

Het is dan ook geen toeval dat in de ranking van de 30 grootste adverteerders in België beide persbedrijven samen met hun dochterbedrijf VMM (VTM, Kanaal 2, enz.) opvallend hoog scoren (bron Media/Marketing 2000) : de Persgroep op de 10de plaats met 15 miljoen 834.000 Euro; de Roularta Media Groep op de 12de met 13 miljoen 799.000 Euro en de VMM op nr. 21 met 10 miljoen 181.000

Euro. Dit zijn evenwel voor een groot deel geen advertentie-uitgaven betaald met cash geld maar gigantische onderling "geruilde" publicitaire budgetten. Dit betekent in de praktijk dat, zonder dat er betalingen gebeuren, er abnormaal grote reclamebudgetten van vele tientallen miljoenen euro's voor hun verschillende titels, televisies en radio's wederzijds worden ter beschikking gesteld.

De andere mediabedrijven die geen deel uitmaken van De Persgroep/Roularta-combinatie hebben nauwelijks toegang tot deze gratis miljoenenstroom om aan promotie en marketing te doen en kunnen slechts kleine reclamebudgetten op ruilbasis bekomen of worden gewoonweg "geweigerd", of dienen effectief te betalen (waarvoor ze dan weer de financiële middelen niet hebben noch kunnen vrijmaken!). Zij schitteren dan ook door hun afwezigheid in de ranking van de 30 grootste adverteerders in ons land.

Deze gigantische en constant overlopende "hoorn des overvloeds" geeft De Persgroep en/of Roularta op de reclame-, promotie- en sponsoringmarkt een te sterke machtspositie tegenover de andere mediabedrijven en leidt tot "unfair competition" in die mate dat er van eerlijke concurrentie geen sprake meer kan zijn. Deze laatste worden door de hoofdzakelijk grotere miljoenenmiddelen en mogelijkheden van De Persgroep/Roularta letterlijk platgeslagen met continue barnumcampagnes, dure bijlagen en dikkere kranten. Een kwalijk neveneffect hiervan is dat met de daardoor vrijgekomen financiële middelen voor De Persgroep alle talent voor kranten en tijdschriften weggoopt met lonen, extra-legale en andere voordelen waar geen enkel ander Vlaams persbedrijf nog maar hoeft over na te denken. Het is ook duidelijk dat nieuwe persinitiatieven, vooral in de print, geen overlevingskansen meer hebben zonder de steun van De Persgroep/Roularta-combinatie en dat zou de vrije markt evenmin mogen dulden.

En dan hebben we het, benevens deze meetbare reclame (advertenties, sports, sponsorvermeldingen), nog niet over de redactionele goodwill, of erger nog de redactionele promotie die beide groepen voor hun titels, televisie- en radiostations en andere activiteiten (bv. Plopsaland) overvloedig genieten in alle media van de Persgroep/Roularta. En als het moet verschijnen over de concurrenten, die over het algemeen worden doodgezwegen, "kritische" artikels. Echt verontrustend hierbij is dat de combinatie De Persgroep/Roularta met haar diverse media (streekkranten, magazines, dagbladen en televisie, radio dus nog niet meegerekend) reeds meer dan 50% marktaandeel heeft van het totale bereik in Vlaanderen, wat een ongeziene en ongezone politieke macht betekent. De beide persbedrijven kunnen dan alweer nog altijd andere eigenaars hebben en voor elk van hun diverse media (print, radio, televisie) andere hoofdredacteurs en redacties, de ervaringen en voorbeelden op het terrein illustreren maar al te goed dat de redactionele onafhankelijkheid er met de dag minder wordt, als ze er al nog wel zou zijn.

Ouwe rot in het vak Paul Goossens, die vooraf zijn vrees uitte voor de toenemende verschraving van de informatie, illustreerde dat op passende wijze. Hij laakte de "geheime wachtwoorden" van bepaalde persbazen die daarmee op subtiele wijze de inhoud van hun krant bepalen. Hij vertelde ook hoe hij destijds bij De Morgen moest opstappen omdat hij de politieke lijn die de eigenaar hem dicteer-

de weigerde te volgen.

Goossens benadrukte ook de groeiende werkonzekerheid van de individuele en onafhankelijke journalist. "Een journalist die een conflict heeft met de hoofdredacteur of de baas van VTM en buitenvliegt, zie ik nog niet meteen een job krijgen bij De Morgen of Het Laatste Nieuws".

Naar aanleiding van een interview over mediaconcentratie en -crossownership dat ik destijds aan de Financieel Economische Tijd gaf, ontving ik vele getuigenissen van zowel ex- als redacteurs van bepaalde persgroepen, die met hallucinante voorbeelden aantoonde hoe de redactionele onafhankelijkheid wordt genuilkorfd en de opdracht van hun persbedrijf ondergeschikt gemaakt aan machthonger en commerciële belangen. Hoe met redactionele "perception" concurrenten worden beschadigd, politieke vrienden opgeheemd, en redactionele aandacht krijgen voor bewezen diensten, en aan commercie gedaan. De "reality" is voor een andere keer.

Het is hoog tijd dat de "fair competition" op de mediamarkt in ere wordt hersteld. En de journalisten, middels een fair en sluitend redactiestatuut, de bescherming en de onafhankelijkheid krijgen waarop ze recht hebben.

De democratische rechtsstaat en de daaraan verbonden persvrijheid zijn nog altijd kasplantjes die moeizaam gedijen in de jungle van de "big business". De geschiedenis leert het nog elke dag. Het was dan ook geen toeval dat een student alle aanwezigen opriep een petitie tegen Berlusconi en diens misbruik van zijn mediamacht te ondertekenen.

Guido Van Liefveringe

"Media en Politiek. Een inleiding tot de literatuur", van Els Witte, met medewerking van Anja Detant en Bart Distelmans. Uitgegeven bij de VUB-Press, prijs 14,90 Euro.

Foto's: Laureaten Nikon Press Award

